



## Zakaj pokoli na fakultetah ne nastajajo sami po sebi in zakaj kličejo po širši interpretaciji, refleksiji in uporabi

Peter Kropotkin, ruski anarhist, je leta 1890 v razpravi o »Anarhistični morali« med drugim premišljeval tudi o zloglasnem serijskem morilcu Jacku Razparaču, ki naj bi v letih 1888 - 1891 na območju londonskega Whitechapla umoril enajst žensk. Kropotkin se postavlja pred dilemo: če bi na Jacka Razparača naleteli sredi umora, bi ga v primeru, da bi nosili pištolo, po vsej verjetnosti ustrelili brez pomisleka -, ki bi na drugi strani moral biti vključen v percepcijo našega zaznavanja konkretnega položaja. Prikrita vsebina namere morilca zagotovo tiči tudi v dejanskih družbenih in predvsem življenjskih razmerah, v katerih so iz dneva v dan trpeli prebivalci Whitechepela, ki je bil koncem devetnajstega stoletja »košček tretjega sveta v osrčju najbogatejšega imperija«, kot je v članku »Jack, londonsko dno in njuna privlačnost« zapisala novinarka Ksenija P. Hahohina. Vzhodnolondonska četrt je bila takrat (kot je v blažji obliki tudi še danes) sinonim za revščino, katastrofalne življenjske pogoje, vse vrste bolezni ter sinonim za brezizhoden položaj bede, prostitucije, (ne)legalnih priseljencev, odvisnikov ... Kropotkin v razpravi nadaljuje, »ko pomislimo na vse sramotne okoliščine, ki so morilca pripeljale do teh dejanj« /.../ »se začnejo naši občutki krhati. In ko nekega dne slišimo, da je Jack padel v roke sodniku, ki je hladnokrvno ukazal pobiti stokrat več ljudi kot vsi Razparači skupaj, in ko ga vidimo v rokah teh hladnokrvnih blaznežev, ki pošiljajo revolucionarje v ječo samo zato, da bi pokazali buržoaziji, kako so na njeni strani - tedaj se naše sovraštvo preusmeri. Obrne se proti družbenemu licemerstvu in strahopetnosti, proti njunim uradnim predstavnikom«.

Kropotkinovo tezo je smotrno aktualizirati in preko nje povleči vzporednice s položajem posameznika znotraj obstoječega družbenega okvirja - tudi s skrajnim (ne)logičnim početjem (radikalnih) posameznikov, ki v vse večji meri na očeh svetovne javnosti izvajajo pokole na fakultetah. Drži, družbene razmere, v katerih je živel Jack Razparač, niso popolnoma identične današnjim, v katerih živijo morilci na fakultetah, toda neizpodbitno dejstvo je, da so tako prvega kot tudi druge do takšnih dejanj pripeljale različne (negativne) okoliščine, brez katerih se takšna grozodejstva ne bi zgodila sama po sebi. Če se v pričujoči analizi osredotočimo na pokole na fakultetah, je za razumevanje le-teh nujno potrebno zavzeti kar se da širok diskurz, da bi tej družbeni anomaliji, ki je prej logična kot nelogična posledica družbenega stanja, ponudili poglobljeno interpretacijo. Zmotno bi bilo trditi, da je problem pokolov na fakultetah možno reducirati na individualno raven, kjer odločilno vlogo odigra zblazneli posameznik (sicer dopuščam tudi možnost, da lahko posameznik izgubi družbeno zavest in z egoizmom začne dejanja kot so pokoli, a obenem trdno zavzemam pozicijo, da v veliki večini za tem stojijo resni strukturni problemi v družbi, ki čez čas, ko se zgodi tista kaplja čez rob in je stanje najbolj nevzdržno, kulminirajo v pokolu). Psihološke interpretacije profila »posameznika - morilca« nas pri vprašanju pokolov prepričujejo na zelo ozkem področju in hkrati na izjemno spolzkem terenu. Skoraj izprijena se zdi razlaga, da se v ozadju pokolov skrivajo zgolj individualni vzroki za

takšno odklonskost - kot na primer pretirano gledanje nasilnih filmskih vsebin, poslušanje »nasilne« glasbe, načrtovanje »junaške smrti«, nošenje vojaških oblačil, želja po slavi, igranje »nasilnih« računalniških iger -, ki jih psihološke interpretacije priženejo do skrajnosti. Če se za trenutek ustavimo zgolj pri nasilnih računalniških igrah na področju fiktivnega, pri katerih naj bi obstajala korelacija z nasilnim vedenjem v realnem svetu, bi potem takem lahko potegnili tudi vzporednice z igranjem »športnih« računalniških iger na eni strani, v povezavi s porastom ukvarjanja s športom na drugi strani (četudi se zdi, da je takšna povezava prej obrnjena na glavo). Nesmisel lahko najdemo tudi v prodajanju nepremišljenih misli, ki trdijo, da so pokoli splet naključnih okoliščin, ki so se (pomotoma) znašli na istem prizorišču - na fakultetah. Toda tudi v tej razlagi smo priča pomanjkanju globljega vpogleda: če bi ta interpretacija bila na mestu, potem bi lahko za grozodejstva, morije, etnocide, genocide ... na afriški celini potegnili zaključek, da jim je skupno zgolj to, da se dogajajo v afriških državah. Zagotovo pa bi s tem krivično pozabili na dejstva kot so kolonizacija, diktatorske oblasti, gospodarski interesi Zahoda in Kitajske (tudi Indije) v povezavi z oblastniško korupcijo, izkoriščanjem delovne sile, izkoriščanjem naravnih virov ...

Individualna raven vzrokov, ki pripeljejo do pokolov, pri interpretaciji nasilja zavzema najmanj pomembno vlogo za razjasnitev pojava. Če se na tej točki opremo na razlago filozofa Slavuja Žižka, ne moremo mimo njegove razlage nasilja na podlagi tako imenovanega »SOS trikotnika«, ki vključuje troje vrst nasilja - subjektivno, objektivno in simbolno. Individualno nasilje je po mnenju Žižka »zgolj najvidnejši vrh« omenjenega trikotnika. V knjigi »Nasilje« Žižek pripomni, »da je osredotočanje na subjektivno nasilje (nasilje, ki ga izvajajo družbeni agenti, zli posamezniki, represivni disciplinski aparati, fanatične množice itd.) nekaj sumljivega, docela simptomskega, kakor da bi si obupano prizadevali preusmeriti našo pozornost od pravih težav, kakor da bi se trudili zabrisati druge oblike nasilja, v katerih s tem aktivno participirajo«. Žižek pri tem misli na oblike systemskega in simbolnega nasilja, ki so v največji možni meri povod za implementacijo subjektivnega nasilja. Strukturno nasilje kot tako vsebuje prikritke oblike družbene kontrole in v svojem bistvu nosi vse prvine ideologije, ki v obstoječem družbenem sistemu služi apologiji neoliberalnega projekta kapitalizma - »realnost je nepomembna, šteje situacija Kapitala«. Tej tezi bi pritegnil tudi francoski politični filozof Etienne Balibar, ki ločuje med dvema tipoma nasilja: med ultraobjektivnim nasiljem, ki je »lastno družbenim pogojem globalnega kapitalizma (avtomatična kreacija izključenih in pogrešljivih posameznikov, od brezdomcev do brezposelnih), ter ultrasubjektivnim nasiljem novonastajajočih« /.../ »fundamentalizmov«.

Če se na podlagi zgornje teze in z dodano kontekstualizacijo vrnemo k začetnemu vprašanju pokolov na fakultetah, moramo za razumevanje odklonskega obnašanja posameznika odkriti povezavo med subjektivnim in objektivnim nasiljem znotraj fakultete oziroma znotraj univerze, šolskega in izobraževalnega sistema, ki se je zelo zblížal z logiko neoliberalnega kapitalizma. Če vzamemo na eni strani pojem študenta za subjekt preučevanja znotraj univerze, in če na drugi strani vzamemo korporacijo za subjekt preučevanja znotraj področja (kapitalistične) ekonomije, uvidimo, da je njuno obnašanje zelo podobno. Tako kot se korporacija na trgu, ki je zakon in temelj neoliberalizma, obnaša skrajno tekmovalno, egoistično in na podlagi individualnih interesov ..., ter hoče na vsak način - ne glede na neizpodbiten pomen uporabe pravičnih sredstev za doseg nekega cilja - premagati ostale subjekte na trgu, saj si želi v končnem sama profitirati v največji možni meri, tako se je na drugi strani študent zaradi

neoliberalne ideologije, ki, kot rečeno, sega tudi na področje izobraževanja, prav tako postavi na raven subjekta, ki tekmuje na trgu. Kar se s percepcije kapitala zdi popolnoma razumljivo - na univerzi je potrebno ustvariti takšne posameznike, ki bodo po končanem študiju takoj ustrezali ciljem kapitala. Povrh tega so bili le-ti »posamezniki - študentje« že tekom študijskega procesa naučeni vseh lastnosti in prepotrebni izkušnji, ki jih bodo potrebovali na trgu kapitalizma. Takšen »suženjski odnos«, ki ga umetno sproducirata državna in univerzitetna oblast, lahko gre samo v smeri, ki jo v eseju »The student as nigger« predstavi Jerry Farber z besedami: »sužnjevi se ne da izobraziti, lahko se jih samo trenira, oziroma, če uporabim še bolj grdo in bolj časovno primerno besedo - lahko se jih samo programira«.

Pokoli na fakultetah so tako odraz oziroma rezultat stanja, ki ga državna in univerzitetna oblast vsiljuje skozi izobraževalni sistem. Ta sistem pa temelji na vrednotah, ki jih je v svoj prid postavil kapitalizem, in brez katerih kapitalizem ne more funkcionirati. Hkrati pa je treba dodati, da kapitalizem pri problematiki pokolov ne deluje popolnoma dosledno - če prebiramo izjemno knjigo »Utopija«, delo utopičnega socialista Thomasa Mora, naletimo na premislek o paradoksu izobraževalnega sistema, ki posameznika preko ideološkega aparata (šola) vseskozi vzgaja v duhu tekmovalnosti, brezkompromisnosti, nesolidarnosti, individualnosti ... - te vrednote lahko po mnenju Mora ustvarjajo samo zločince; paradoksalno vprašanje pri pokolih je po izpeljani in aktualizirani Morovi tezi sledeče - zakaj državna in univerzitetna oblast tiste posameznike na koncu vedno brezpogojno obsoja in obsodi, če pa je dejanje pokola logična posledica tistega izobraževalnega sistema, od katerega je »posameznik - morilec« vseskozi (prikrito) prejemal napotke, kako se mora obnašati?!

V zaključku pričujoče razprave je kritiki obstoječega šolskega in družbenega sistema, za katerega sem dokazoval, da je med drugim tudi izvor za pokole na fakultetah, potrebno ponuditi tudi nujen premislek o (ne)aktivni vlogi študenta, ki se brez protesta prepušča tokovom kapitalizma. Dario Zadnikar je v analizi »Šola pod liberalizmom« ugotovil, da izobraževalne institucije (šola, fakulteta) »na konceptualni ravni in pri praktičnih prizadevanjih vse bolj vsiljujejo individualizacijo« (na hobbesovski nasilno egoističen način). Na tak način izobraževalne ustanove študente oropajo solidarnosti in jih oddaljujejo oziroma odtujijo od skupnih, kolektivnih identitetnih priložnosti. Hkrati skušajo emancipatorni potencial študentov, ki bi ga bilo popolnoma neumestno zanikati, pripeljati skoraj da v brezizhodno polje abstrakcije. Z druge perspektive je študentovo pristajanje na tak položaj prav tako potrebno obsoditi. Tako kot v priložniku za gverilsko vojskovanje »Gverila« opozarja eden največjih revolucionarjev Ernesto Che Guevara, ki pravi, da se motijo tisti, »ki posedajo križem rok in čakajo, da se bodo vsi potrebni objektivni in subjektivni pogoji za revolucijo izpolnili kar sami po sebi, in ne storijo ničesar, da bi pospešili njihov nastop«, tako je tudi naloga študentov, da v obstoječih razmerah po vseh svojih močeh in z vso svojo prizadevnostjo iznajdejo nove oblike upora proti neoliberalni ideologiji univerze, kot tudi politike, ekonomije ... Vzgled lahko predstavljajo vsa študentska gibanja širom sveta v šestdesetih in začetku sedemdesetih, tudi slovensko, ki se je v tistem času bilo sposobno organizirati in podati akademsko ter politično kritiko, in s pomočjo novih konceptov, pristopov, rešitev ... pokazati nestrinjanje z obstoječim - tudi z zasedbo Filozofske fakultete leta 1971, s številnimi protesti, alternativnimi skupinami in gibanji, demonstracijami, fundamentalizmom, kulturno-umetniškimi eksperimenti ...

Na tem mestu je vsekakor priložnost za refleksijo študentskega delovanja v zadnjem obdobju, ki

Prispeval Jure Lesjak

Ponedeljek, 11 Maj 2009 19:10

---

bi lahko napotke med drugim dobilo že pri prebiranju tekstov borca za državljanske pravice Martina Luthra Kinga, ml., ki je leta 1959 v »Izjavi na mladinskem pohodu za integrirane šole« študentom dejal, da kakršno koli kariero si že izberejo, vedno morajo biti hkrati tudi uporniki in borci za pravice - »naj to postane osrednji del vašega življenja« /.../ »dalo vam bo tisti redki občutek plemenitosti, ki lahko vznikne zgolj iz ljubezni in nesebične pomoči sočloveku« /.../ na tak način »boste iz sebe naredili veličastnejšo osebo« /.../ »in veličastnejši svet, v katerem boste živeli«. In če smo že ravno pri revolucionarjih, se spomnimo tudi pojma oziroma možnosti »ljudske revolucije« po Karlu Marxu (katerega mediji v času globalne finančne in gospodarske krize interpretirajo brez vsakršnega predznanja in vednosti o njegovih idejah), ki v tistem času, po interpretaciji Lenina, ni vključeval zgolj proletarskega potenciala, temveč je vseboval tudi potencial kmetov; in če bi Marx živel v današnjem zgodovinskem trenutku, bi »ljudska revolucija« zagotovo vključevala tudi študente. In ne, ne sme se zopet govoriti, da kaj takšnega ni mogoče in da je za to potreben čas, ker se mora to doseči zdaj - študent ne sme čakati in odgovarjati na dražljaje, potrebna so konkretna in radikalna dejanja. Nenazadnje je to tudi odgovornost (bodočih) intelektualcev!